

Briselē, 19.12.2022.
COM(2022) 736 final

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

Ziņojums par gūtajiem panākumiem cīņā pret cilvēku tirdzniecību (Ceturtais ziņojums)

{SWD(2022) 429 final}

1. IEVADS

Cilvēku tirdzniecība ir smags noziegums un nopietns pamattiesību pārkāpums. Tās apkarošana ir Eiropas Savienības prioritāte¹. Direktīvas 2011/36/ES² 20. pantā ir paredzēts reizi divos gados sniegt ziņojumu par cīņā pret cilvēku tirdzniecību gūtajiem panākumiem. Neskatoties uz progresu, kas panākts pēdējos gados, draudu līmenis joprojām ir augsts. Nesenās lielās krīzes, jo īpaši Covid-19 pandēmija un Krievijas agresija pret Ukrainu, ir vēl vairāk saasinājušas cilvēku neaizsargātību pret ekspluatāciju.

Saskaņā ar ES 2021. gada smagās un organizētās noziedzības draudu novērtējumu³ (ES *SOCTA 2021*) cilvēku tirdzniecība ir smagās un organizētās noziedzības pamatdarbība ES un tā turpinās radīt draudus tuvākajā nākotnē. ES līmenī un dalībvalstīs ir veikti pasākumi, lai novērstu noziedzību, samazinātu pieprasījumu, kas veicina cilvēku tirdzniecību, likvidētu cilvēku tirgotāju noziedzīgās darbības modeli, aizsargātu un atbalstītu upurus, kā arī risinātu starptautisko aspektu.

Šajā ziņojumā ir ņemta vērā šāda informācija:

- iesniegumi, ko iesniegušas visas dalībvalstis, izmantojot ES valstu ziņotāju un līdzvērtīgu mehānismu tīklu (*National Rapporteurs or Equivalent Mechanisms, NREM*);
- pret cilvēku tirdzniecību vērstās ES pilsoniskās sabiedrības platformas dalībnieku sniegtā informācija;
- deviņu ES aģentūru⁴ sniegtā informācija;
- Ziņojumi un citi dokumenti no ES aģentūrām, ES iestādēm un starptautiskām organizācijām.

Konkrētāk, ziņojumā i) ir identificētas galvenās tendences un izaicinājumi cilvēku tirdzniecības problēmas risināšanā, ii) aprakstīti galvenie pasākumi cilvēku tirdzniecības apkarošanai laikposmā no 2019. līdz 2022. gadam un iii) sniegta statistikas analīze par laikposmu no 2019. līdz 2020. gadam, kas ir iekļauts dienestu darba dokumentā⁵. Ziņojumā un dienestu darba dokumentā iekļautos datus *EUROSTAT* apkopoja no visām dalībvalstīm ar valstu statistikas iestāžu starpniecību.

¹ Paziņojums par ES Stratēģiju cilvēku tirdzniecības apkarošanai 2021.–2025. gadā, [COM\(2021\) 171 final](#), Padomes 2021. gada 26. maija secinājumi, ar kuriem 2022.–2025. gadam nosaka ES prioritātes cīņai pret smagu un organizētu noziedzību attiecībā uz Eiropas daudznozaru platformu pret noziedzības draudiem (*European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats, EMPACT*).

² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/36/ES (2011. gada 5. aprīlis) par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību, un ar kuru aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2002/629/TI, OV L 101, 15.4.2011.

³ *Eiropols*, ES 2021. gada smagās un organizētās noziedzības draudu novērtējums, pieejams šeit: [saite](#).

⁴ Eiropas Narkotiku un narkomānijas uzraudzības centrs (*EMCDDA*) un ES Tiesībaizsardzības apmācības aģentūra (*European Union Agency for Law Enforcement, CEPOL*), Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts (*European Institute for Gender Equality, EIGE*), ES aģentūra lielapjoma IT sistēmu darbības pārvaldībai brīvības, drošības un tiesiskuma telpā (*eu-LISA*), Eiropas Savienības Aģentūra tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās (*Eurojust*), ES Tiesībaizsardzības sadarbības aģentūra (Eiropols), ES Pamattiesību aģentūra (*Fundamental Rights Agency, FRA*), Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūra (*FRONTEX*), ES Patvēruma aģentūra (*EU Agency for Asylum, EUAA*).

⁵ SWD(2022) 429.

2. IZAIČINĀJUMI UN TENDENCES CILVĒKU TIRDZNICĪBAS APKAROŠANĀ ES

2.1. Jaunākie izaicinājumi saistībā ar cilvēku tirdzniecību

Trešajā ziņojumā par gūtajiem panākumiem cīņā pret cilvēku tirdzniecību⁶ jau tika uzsvērtā **Covid-19 pandēmijas ietekme uz cilvēku tirdzniecību**. Eiropols uzskata, ka pandēmijas ekonomiskās sekas palielinās pieprasījumu pēc darbaspēka ekspluatācijas. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas uzsvēra, ka ar Covid-19 pandēmiju saistītie pasākumi, tostarp ceļošanas ierobežojumi, ir nesamērīgi skāruši noteiktas cilvēku kategorijas, piemēram, migrantus bez dokumentiem, sezonas darbiniekus, personas nedrošos darba un dzīves apstākļos un personas, kuras nodarbojas ar prostitūciju. Līdz ar to minētās cilvēku grupas ir neaizsargātākas pret risku kļūt par cilvēku tirgotāju upuriem.

Pandēmijai bija arī būtiska ietekme uz cilvēku tirdzniecību seksuālas izmantošanas nolūkā, jo īpaši tāpēc, ka samazinājās fiziskie kontakti starp cilvēku tirgotājiem, upuriem un klientiem un vairāk operāciju tika pārvietotas uz tiešsaistes vidi⁷. Tāpat arī vairākas dalībvalstis ziņoja, ka Covid-19 pandēmija ir paātrinājusi pāreju no ielu prostitūcijas uz nodarbošanos ar to privātmājās, īstermiņa īres mājokļos un viesnīcās⁸, kā arī tiešsaistes vidē⁹. Tādējādi tiesībsardzības iestādēm un citām attiecīgajām ieinteresētajām personām bija grūtāk identificēt iespējamus cilvēku tirdzniecības upurus seksuālās izmantošanas nolūkā un sazināties ar tiem.

Covid-19 ierobežojumi un vairāki māsēdes pasākumi veicināja upuru, tai skaitā dažkārt viņu tirgotāju, turpmāku izolāciju. Tas jo īpaši attiecās uz upuriem, kuri nevarēja atgriezties savā izcelsmes valstī. Dalībvalstis un pilsoniskās sabiedrības organizācijas novēroja problēmas saistībā ar upuru identificēšanu un viņu nosūtīšanu palīdzības, atbalsta un aizsardzības pakalpojumu (piemēram, veselības aprūpes, konsultāciju, administratīvo pakalpojumu, juridiskās palīdzības) saņemšanai, kā arī saistībā ar upuru iespējām vērsties tiesu iestādēs. Turklāt ieinteresētās personas uzsvēra pieaugošās pārrobežu tiesībsardzības un tiesu iestāžu sadarbības grūtības, ilgākus kriminālprocesus, kas saistīti ar attālinātām tiesu procedūrām, kā arī darba inspekciju skaita samazināšanos pandēmijas laikā.

Covid-19 pandēmija ir ievērojami paātrinājusi noziedzīgo darbību pāreju uz **digitālo telpu**, jo īpaši attiecībā uz cilvēku tirdzniecību seksuālas izmantošanas nolūkā un citiem ekspluatācijas veidiem. Cilvēku tirgotāji izmanto tehnoloģijas un internetu (gan publisko tīmekli, gan tumšo tīmekli) katrā noziedzīgā nodarījuma posmā, tai skaitā upuru vervēšanai (kas bieži notiek, izmantojot sociālo mediju platformas), saziņai starp cilvēku tirgotājiem, upuriem un klientiem, pakalpojumu reklamēšanai, upuru transporta organizēšanai, kā arī maksājumu veikšanai. Bērni jo īpaši ir kļuvuši neaizsargātāki pret tiešsaistes vervēšanu un iedraudzināšanu. Tehnoloģiju izmantošana cilvēku tirdzniecības noziegumu izdarīšanai radīja nopietnus izaicinājumus tiesībsardzības un tiesu iestādēm, jo tā ļauj noziedzniekiem uzrunāt vairāk potenciālo upuru, kā arī klientu, un vienkāršāk pārvietot upurus no vienas vietas uz citu un veikt savas darbības attālināti.

⁶ KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI Trešais ziņojums par gūtajiem panākumiem cīņā pret cilvēku tirdzniecību (2020. gads), kā noteikts Direktīvas 2011/36/ES par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību. 20. pantā, COM/2020/661 final, un tam pievienotais dienestu darba dokuments, SWD(2020) 226 final.

⁷ Eiropas Migrantu kontrabandas apkarošanas centrs, [5. gada darbības pārskats](#) (2021).

⁸ Austrija, Beļģija, Horvātija, Francija un Ungārija.

⁹ Horvātija, Slovākija, Slovēnija un Zviedrija.

Cilvēku tirgotāji arī gūst labumu no lielākas anonimitātes, jo īpaši izmantojot šifrētus sakaru risinājumus¹⁰.

Pārskata periodu iezīmēja arī **Krievijas militārā agresija pret Ukrainu**, kas sākās 2022. gada 24. februārī un izraisīja no kara bēgošo cilvēku masveida ieplūdumu ES — 90 % no tiem bija sievietes un bērni. Cilvēku tirdzniecības risks tika uzskatīts par ļoti augstu jau no paša sākuma. Noziedzīgās organizācijas aktīvi darbojās uz Ukrainas un ES robežas jau pirms kara. Ukraina 2019.–2020. gadā bija viena no desmit to ārpus ES esošo valstu, kuru pilsoņi visbiežāk tika ES identificēti kā cilvēku tirdzniecības upuri, galvenokārt seksuālas izmantošanas un darbaspēka ekspluatācijas nolūkā. Karš ir vēl vairāk palielinājis cilvēku tirgotāju iespējas izmantot no agresijas bēgošo cilvēku, galvenokārt sieviešu un bērnu, neaizsargāto stāvokli finansiālā labuma gūšanai. Pastāv īpaši riski, ka pieaugs pieprasījums pēc pakalpojumiem, kurus izmanto cilvēku tirdzniecības upuri gan bezsaistē, piemēram, saistībā ar ļaunprātīgiem privātās izmitināšanas, transporta un palīdzības piedāvājumiem, gan tiešsaistē, ieskaitot sociālos medijus, piemēram, tādu seksuālo pakalpojumu reklamēšanai tiešsaistē, kuriem piedāvā ukraiņu sievietes.

2.2. Tendences cīņā pret cilvēku tirdzniecību

2.2.1. Upuri (dzimums, vecums, pilsonība)

Pārskata periodā no 2019. līdz 2020. gadam ES tika reģistrēti **14 311 cilvēku tirdzniecības upuri**. Šis skaits ir nedaudz lielāks nekā ES reģistrētais skaits iepriekšējo 2 gadu periodā (14 145). 2021. gadā aplēstais upuru skaits bija 7109¹¹. Reģistrēto upuru skaita samazināšanās laikā no 2019. gada (7777) līdz 2020. gadam (6534), iespējams, ir saistīta ar Covid-19 pandēmiju, kas radīja izaicinājumus cilvēku tirdzniecības upuru identificēšanā. Jāņem vērā, ka **faktiskais upuru skaits, visticamāk, ir ievērojami lielāks**, nekā liecina ziņotie dati, jo statistika aptver tikai tos upurus, kuri kļuvuši zināmi kādai no reģistrācijas iestādēm, un daudzi upuri joprojām nav identificēti.

Cilvēku tirdzniecība joprojām ir noziegums ar izteiktu dzimumu dimensiju. No visiem ES reģistrētajiem upuriem **63 % bija sievietes un meitenes**. Tomēr vīriešu upuru īpatsvars (33 %)¹² ir pieaudzis, salīdzinot ar 2017.–2018. gadu (23 %)¹³.

53 % upuru bija ES pilsoņi, bet 43 % — ārpus ES esošu valstu pilsoņi¹⁴. Pirmajā ES valstu pieciniekā saistībā ar cilvēku tirdzniecības upuru valstspiederību ierindojās Rumānija, Francija, Itālija, Bulgārija un Polija. Savukārt ārpus ES esošo valstu pirmajā pieciniekā saistībā ar ES cilvēku tirdzniecības upuru valstspiederību bija Nigērija, Ķīna, Moldova, Pakistāna un Maroka. 37 % no visiem reģistrētajiem upuriem bija tās valsts pilsoņi, kurā viņi tika reģistrēti (iekšējā cilvēku tirdzniecība). Visi vai

¹⁰ Eiropas Migrantu kontrabandas apkarošanas centrs, [6. gada darbības pārskats](#) (2022).

¹¹ *EUROSTAT* uzsāka datu vākšanu par 2021. gadu, ko nevarēja pilnībā pabeigt, jo dažas dalībvalstis nevarēja savlaicīgi iesniegt pilnu datu kopu. Tāpēc *EUROSTAT* veica aplēses attiecībā uz dalībvalstīm, par kurām trūka datu, pamatojoties uz iepriekšējo gadu vērtībām. DE un SE nevarēja sniegt datus par upuru skaitu.

¹² Visā ziņojumā procentuālie skaitļi, kas attiecas uz vieniem un tiem pašiem rādītājiem un pārskata gadu, ne vienmēr veido 100 %, jo dalībvalstis dažus upurus reģistrēja kategorijās “nezināms” vai “cits”. Detalizētāka informācija ir sniegta dienestu darba dokumentā par statistikas analīzi.

¹³ 4 % reģistrēto cilvēku tirdzniecības upuru dzimums bija “nezināms”.

¹⁴ 2 % reģistrēto upuru pilsonība bija “nezināma”, un vēl 2 % pilsonība bija “cita”. Šos datus *Eurostat* aplēsa, pamatojoties uz datiem, kas savākti no dalībvalstīm, izmantojot valstu statistikas birojus.

gandrīz visi Igaunijas, Ungārijas, Bulgārijas, Rumānijas un Slovākijas reģistrētie upuri bija pašu šo valstu pilsoņi.

2.2.2. Cilvēku tirdzniecība seksuālas izmantošanas nolūkā

Cilvēku tirdzniecība seksuālas izmantošanas nolūkā 2019.–2020. gadā joprojām bija **visizplatītākais ekspluatācijas veids ES (51 %)**. Lielākā daļa upuru ir sieviešu dzimuma (87 %), no kurām 73 % ir sievietes un 27 % — meitenes.

Augsta riska seksuālās izmantošanas nozares joprojām ir tādas pašas kā iepriekšējos gados, t. i., prostitūcija, eskorta aģentūras un pakalpojumi, pornogrāfijas nozare, masāžas pakalpojumi, bāri un naktsklubi. Dalībvalstis novēroja vardarbības pret sievietēm un meitenēm pieaugumu pandēmijas laikā. Eiropols uzsvēra, ka ekspluatējoši seksuālie pakalpojumi tiek reklamēti eskorta un iepazīšanās tīmekļa vietnē, kā arī sociālo mediju platformās. Arvien biežāk tiek ziņots par “sekse tūrismu”, kura ietvaros upuri dodas uz dažādām pilsētām, lai satiktos ar klientiem īrētos dzīvokļos un viesnīcu istabās. Kā minēts iepriekš, dalībvalstis arī apstiprināja, ka tehnoloģijas tiek plaši lietotas kā līdzeklis upuru vervēšanai, reklamēšanai un seksuālai izmantošanai. Turklāt Eiropols ziņoja, ka cilvēku tirgotāji mudina upurus slēgt brīvprātīgus darījumu līgumus, kuru ietvaros viņi piekrīt iesaistīties prostitūcijā un nodot daļu no saviem ienākumiem apmaiņā pret aizsardzību un atbalstu administratīvos jautājumos. Personas, kuras ir noslēgušas šāda veida vienošanās, ne vienmēr uztver sevi kā upurus, un tas atvieglo cilvēku tirgotājiem šo upuru izmantošanu.

Dalībvalstis¹⁵ bieži ziņoja, ka Nigērija ir viena no galvenajām seksuālas izmantošanas nolūkā tirgto upuru izcelsmes valstīm. Turklāt vairākas dalībvalstis¹⁶, kā arī Eiropols norādīja uz to, ka pieaug seksuālas izmantošanas nolūkā tirgto Dienvidamerikas sieviešu un transpersonu skaits.

2.2.3. Cilvēku tirdzniecība darbaspēka ekspluatācijas nolūkā

Cilvēku tirdzniecība darbaspēka ekspluatācijas nolūkā ir otrs izplatītākais cilvēku tirdzniecības veids ES (**28 %**). Tā ir **ievērojami pieaugusi** salīdzinājumā ar 2017.–2018. gadu (15 %). Vīrieši ir lielākā daļa no upuriem, kuri tiek tirgoti darbaspēka ekspluatācijas nolūkā (66 %), savukārt 34 % upuru ir sievietes. Cilvēku tirdzniecība darbaspēka ekspluatācijas nolūkā ir izplatītākais ekspluatācijas veids septiņās dalībvalstīs¹⁷. Eiropols uzsvēra, ka, lai gan par cilvēku tirdzniecību darbaspēka ekspluatācijas nolūkā ES tiek ziņots biežāk nekā iepriekš, daudzi gadījumi joprojām netiek konstatēti.

Noziedzīgie tīkli, kas iesaistīti cilvēku tirdzniecībā darbaspēka ekspluatācijas nolūkā, galvenokārt darbojas uzņēmumos, kuri plaši izmanto maksājumus skaidrā naudā un kuros tiek nodarbināts liels skaits darbinieku par zemu atalgojumu, kā arī sezonas darbinieki. Šīs augsta riska nozares ietver lauksaimniecību, būvniecību, mežsaimniecību, pārtikas pārstrādi, montāžas līnijas, viesmīlību, mazumtirdzniecību, automazgātavu, skaistumkopšanas un tīrīšanas, transporta, uzkopšanas un mājsaimniecībām paredzētus palīdzības pakalpojumus. Cilvēku tirgotāji arvien plašāk vervē cilvēku tirdzniecības upurus darbaspēka ekspluatācijas nolūkā tiešsaistē, izveidojot darbā iekārtošanas

¹⁵ Tai skaitā Beļģija, Francija, Īrija, Spānija un Zviedrija.

¹⁶ Igaunija, Francija, Nīderlande un Spānija.

¹⁷ Beļģijā, Itālijā, Latvijā, Luksemburgā, Maltā, Polijā, Slovākijā.

aģentūras un apakšuzņēmējus vai sadarbojoties ar tiem, lai nodrošinātu savām darbībām juridisku “fasādi”.

Lai gan pārsvarā darbaspēka ekspluatācijas upuri ir vīrieši (66 %), vairākas dalībvalstis ziņoja, ka sievietes arvien biežāk kļūst par upuriem cilvēku tirdzniecībā darbaspēka ekspluatācijas nolūkā (34 %), jo īpaši ar mērķi veikt mājsaimniecības darbus vai sniegt uzkopšanas pakalpojumus. Šie upuri bieži paliek nepamanīti, jo viņu ekspluatācija parasti notiek privātajā sfērā un liela daļa nāk no valstīm, kas nav ES dalībvalstis.

ES 2019.–2020. gadā tika reģistrēts gandrīz vienāds cilvēku tirdzniecības upuru skaits ES valstīs (45 %) un valstīs, kas nav ES dalībvalstis (50 %)¹⁸. Tomēr dalībvalstis uzsvēra migrantu īpašo neaizsargātību pret šāda veida ekspluatāciju. Upurus viņu izcelsmes valstīs bieži savervē tās pašas pilsonības tirgotāji, un viņi tiek ievilināti ES, solot lielāku atalgojumu.

Dalībvalstis¹⁹ ziņoja, ka upuri, kuri nāk no valstīm ārpus ES, bieži ieceļo ES ar vīzu, taču cilvēku tirgotāji dažkārt izmanto viltotus dokumentus (piemēram, identitātes viltošanu, viltotus darba līgumus un likumīgas darba atļaujas, kas iegūtas, izmantojot fiktīvus uzņēmumus un ļaunprātīgi izmantojot likumīgus kanālus). Dažas dalībvalstis²⁰ minēja, ka upuriem no valstīm ārpus ES, jo īpaši no Āzijas (piemēram, Vjetnamas), bieži jāstrādā, piemēram, nagu kopšanas salonos vai kaņepju audzētavās, lai atlīdzinātu parādus, kas radušies saistībā ar ceļa izdevumiem.

Dalībvalstis nesniedza datus par juridiskām personām, pret kurām 2019.–2020. gadā tika veikta izmeklēšana, kriminālvajāšana vai kuras tika notiesātas par cilvēku tirdzniecības noziegumiem.

2.2.4. Cilvēku tirdzniecība citiem ekspluatācijas veidiem

Pārskata periodā 11 % no visiem gadījumiem²¹ tika konstatēti citi cilvēku tirdzniecības veidi, kas nav saistīti ar seksuālu izmantošanu un darbaspēka ekspluatāciju. Šādi ekspluatācijas veidi ietver piespiedu noziedzīgas darbības, piespiedu ubagošanu, orgānu nelikumīgu izņemšanu un “citus” veidus, kuri nav iekļauti Direktīvas 2011/36/ES 2. panta 3. punkta definīcijā, piemēram, nelikumīgu adopciju, piespiedu un fiktīvas laulības, nelikumīgu surogāciju un krāpšanos ar pabalstiem²².

Lai gan laikposmā no 2019. līdz 2020. gadam **piespiedu noziedzībā un piespiedu ubagošanā** tika iesaistīti tikai 3 % no visiem reģistrētajiem upuriem ES, vairākas dalībvalstis²³ ziņoja par šādos veidos ekspluatēto upuru skaita pieaugumu. Piespiedu noziedzība ir bieži saistīta ar zādzībām, sīkiem noziegumiem, kabatzādzībām, veikalų apzagšanu un narkotiku pārdošanu. Piespiedu ubagošana bija otrais galvenais ekspluatācijas veids Igaunijā (20 %), savukārt piespiedu noziedzība bija otrs izplatītākais ekspluatācijas veids Grieķijā (42 %).

Dalībvalstis ziņoja, ka sievietes, bērni un neatbilstīgie migranti ir īpaši neaizsargāti pret cilvēku tirdzniecību minētajos nolūkos. Upuriem bieži ir nelabvēlīga izcelsme, viņi ir

¹⁸ 5 % reģistrēto cilvēku tirdzniecības upuru pilsonība tika ziņota kā “cita”.

¹⁹ Beļģija, Kipra, Igaunija, Francija, Lietuva un Malta.

²⁰ Beļģija, Īrija, Spānija.

²¹ 2017.–2018. gadā 18 % gadījumu cilvēku tirdzniecība ES notika citu ekspluatācijas veidu dēļ.

²² Attiecībā uz atlikušajiem 10 % reģistrēto cilvēku tirdzniecības upuru ziņotais ekspluatācijas veids bija “nezināms”.

²³ Bulgārija, Horvātija, Grieķija, Īrija, Rumānija un Spānija.

bezapjūmtnieki vai arī cieš no alkohola vai citām atkarībām. Dažas dalībvalstis²⁴ uzsvēra, ka piespiedu ubagošanas nolūkā tirgotie upuri galvenokārt ir no romu kopienām un personas ar invaliditāti. 2019.–2020. gada dati par cilvēku tirdzniecības upuru skaitu piespiedu ubagošanas nolūkā liecina, ka 47 % bija bērni²⁵.

Vairākas dalībvalstis²⁶ ziņoja par cilvēku tirdzniecības gadījumiem **piespiedu un fiktīvām laulībām**, kas galvenokārt skar neaizsargātas migrantēs, kā arī etniskās minoritātes, piemēram, romus. Dalībvalstis uzsvēra, ka šāda veida ekspluatācijas upuri bieži tiek tirgoti arī seksuālai izmantošanai, darbaspēka ekspluatācijai vai piespiedu ubagošanai. Saskaņā ar *Eurojust* pausto sievietes no dalībvalstu romu kopienām ir īpaši neaizsargātas pret cilvēku tirdzniecību un izmantošanu fiktīvām laulībām, lai nodrošinātu trešo valstu valstspiederīgo brīvu ieceļošanu un pārvietošanos ES²⁷. Turklāt Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts ziņoja, ka sievietes un meitenes, kuras pakļauj piespiedu laulībām, bieži tiek slēptas privātās mājāsaimniecībās un prostitūcijas sektorā, tādējādi apgrūtinot viņu atrašanu un identificēšanu.

Eiropols, *Eurojust* un dažas dalībvalstis²⁸ ziņoja par cilvēku tirdzniecības gadījumiem **nelikumīgas surogācijas un piespiedu grūtniecības** nolūkos, vervējot sievietes, lai viņas atdotu savus jaundzimušos apmaiņā pret atlīdzību vai iesaistītos nelikumīgas surogācijas programmās.

Dažas dalībvalstis ziņoja arī par cilvēku tirdzniecību **orgānu izņemšanas²⁹ un pabalstu izkrāpšanas³⁰** nolūkos. Šie divi ekspluatācijas veidi veidoja mazāk nekā 1 % no reģistrētajiem gadījumiem ES 2019.–2020. gadā.

2.2.5. Bērnu tirdzniecība

Gandrīz katrs ceturtais cilvēku tirdzniecības upuris 2019.–2020. gadā bija bērns (**23 %**). Lielākā daļa cietušo bērnu bija sieviešu dzimuma (75 %). ES pilsoņi bija neproporcionālā pārsvarā reģistrēto bērnu upuru vidū (85 %), no kuriem 75 % tika reģistrēti viņu pilsonības valstī. 10 % cietušo bērnu bija tādu valstu pilsoņi, kuras nav ES dalībvalstis³¹. Puse no reģistrētajiem cietušajiem bērniem tika pārdoti seksuālai izmantošanai (50 %), bet 17 % tika tirgoti darba ekspluatācijas nolūkā un 4 % — piespiedu ubagošanai³².

Iepazīšanās un eskorta tīmekļa vietnēs cietušos bērnus bieži piedāvā kā pieaugušos. Sludinājumus par bērniem izvietoj arī šādam nolūkam paredzētās tīmekļa vietnēs, kurās pieaugušie jo īpaši meklē seksuāla rakstura tikšanos ar bērniem. Bērni bieži tiek pakļauti seksuālai vardarbībai arī slepenos apstākļos, piemēram, pagaidu bordeļos un dažkārt sabiedriskās vietās (viesnīcās, restorānos, kā arī seksa pakalpojumu klubos, naktsklubos un striptīza klubos).

²⁴ Austrija un Bulgārija.

²⁵ 31 % bija pieaugušie, un par 22 % nebija zināms.

²⁶ Bulgārija, Kipra, Īrija, Grieķija un Lietuva.

²⁷ *Eurojust*, "Ziņojums par valstu tiesību aktiem un *Eurojust* lietu analīzi saistībā ar fiktīvām laulībām" (2020), [sham-marriage-oct-2020-redacted.pdf \(europa.eu\)](https://www.eurojust.europa.eu/sham-marriage-oct-2020-redacted.pdf)

²⁸ Bulgārija, Kipra un Grieķija.

²⁹ Grieķija, Nīderlande un Polija.

³⁰ Kipra, Lietuva un Slovākija.

³¹ 3 % reģistrēto bērnu, kuri bija cilvēku tirdzniecības upuri, pilsonība bija "nezināma", bet 2 % — "cita, nav norādīta".

³² 8 % reģistrēto upuru tika pakļauti citiem ekspluatācijas veidiem. 20 % reģistrēto cietušo bērnu ekspluatācijas veids nebija zināms.

Vairākas dalībvalstis³³ uzsvēra, ka cilvēku tirgotāji izmanto “pielūdzēja” (*lover boy*) metodi, lai pievilinātu bērnus un jaunas pieaugušas sievietes seksuālas izmantošanas nolūkā. Pārskata periodā Eiropols un *Eurojust* īpaši atbalstīja Rumāniju, Franciju un Spāniju, īstenojot divas dažādas operācijas, kas bija vērstas pret noziedzīgajiem tīkliem, kuri vervēja upurus, izmantojot “pielūdzēja” metodi. “Pielūdzēji” ir cilvēku tirgotāji, kuri parasti panāk, ka jaunas meitenes vai zēni iemīlas viņos, vai manipulē ar jauniešiem, izmantojot citus līdzekļus, lai ekspluatētu viņus, piemēram, seksa pakalpojumu nozarē. Mūsdienās šādi pielūdzēji ātrāk un biežāk sāk izteikt draudus saviem upuriem, izmantojot šantāžu un vardarbību³⁴.

Eiropols un vairākas dalībvalstis³⁵ ziņoja, ka ES ģimeņu klani turpina tirgot savus bērnus, kā arī citus bērnus, kuri dzīvo vienā kopienā ar viņiem, galvenokārt ubagošanas, kabatzādzību un veikalu apzagšanas nolūkiem vai ekspluatācijai mājkalpotāju lomā. ES aktīvie noziedzīgie tīkli arī izmanto bērnus, bieži no valstīm, kas nav ES dalībvalstis, lai veiktu dažāda veida noziegumus, piemēram, kabatzādzības, veikalu apzagšanu vai konkrētu preču pārdošanu³⁶. Bērni tiek tirgoti, arī izmantojot nelikumīgas adopcijas shēmas³⁷.

2.2.6. Cilvēku tirdzniecība migrācijas kontekstā

Cilvēku tirdzniecība joprojām ir problēma migrācijas kontekstā³⁸, jo īpaši dažās dalībvalstīs, kuras ziņoja, ka lielākā daļa upuru ir migrantu izcelsmes. Neatbilstīga migrācija radīja peļņas iespējas cilvēku tirdzniecības tīkliem un pakļāva migrantus dažādiem cilvēku tirdzniecības veidiem ne tikai galamērķa valstīs, bet arī tranzīta vietās un migrantu nometnēs. Pastāv skaidra saikne ar migrantu kontrabandu, ar upuriem, kuri ir savervēti izcelsmes valstī, dažkārt ar solījumu iegūt cienījamu darbu ES, un tiek tirgoti galamērķa valstīs piespiedu darbam vai seksuālai izmantošanai, lai atmaksātu izdevumus par transporta pakalpojumiem, ar kuriem viņi tika nogādāti ES³⁹. Šādā gadījumā cilvēku tirgotāji bieži vien ir tās pašas tautības vai nāk no tās pašas etniskās grupas kā upuri⁴⁰. Ir bijuši gadījumi, kad brīvprātīgos vervējuši citi upuri⁴¹, kā arī nejaušas vervēšanas gadījumi, balstoties uz informāciju, kas nosūtīta izcelsmes valstīm par iespējām iegūt darbu vai uzturēšanās atļauju galamērķa valstīs⁴². Daudzos gadījumos tika tirgoti migranti, kuri ieradušies ES pa likumīgiem kanāliem un vēlāk tika pakļauti ekspluatācijai⁴³.

3. ES UN DALĪBVALSTU PASĀKUMI CILVĒKU TIRDZNIECĪBAS APKAROŠANAI

3.1. Visaptveroša pieeja cilvēku tirdzniecības apkarošanai

³³ Beļģija, Bulgārija, Igaunija, Somija, Ungārija, Luksemburga, Rumānija un Spānija.

³⁴ “Pielūdzēji” [Cilvēku tirdzniecība un cilvēku kontrabanda | Government.nl](#)

³⁵ Grieķija, Ungārija un Rumānija.

³⁶ *Eiropols*, ES 2021. gada smagās un organizētās noziedzības draudu novērtējums, pieejams šeit: [saite](#).

³⁷ Saskaņā ar Eiropola un Slovērijas datiem.

³⁸ Īrija, Grieķija, *FRONTEX* un pilsoniskās sabiedrības organizācijas.

³⁹ Francija un Spānija.

⁴⁰ Itālija un Zviedrija.

⁴¹ Francija.

⁴² Portugāle.

⁴³ Francija, Malta.

2021. gada aprīlī Komisija pieņēma **ES Stratēģiju cilvēku tirdzniecības apkarošanai 2021.–2025. gadā**⁴⁴, kurā izmantota visaptveroša pieeja, sākot no noziegumu novēršanas un upuru aizsardzības un beidzot ar cilvēku tirgotāju kriminālvajāšanu un notiesāšanu. Kā ziņots nākamajās sadaļās, daudzu četrās ES stratēģijas jomās paziņoto juridisko, politikas un darbības iniciatīvu īstenošana ir būtiski pāvirzījies uz priekšu vai tās jau ir īstenotas⁴⁵.

Viena no ES stratēģijas prioritārajām darbībām ir **Direktīvas 2011/36/ES izvērtēšana**⁴⁶. Šajā izvērtēšanā tika konstatēts, ka direktīva nodrošina stabilu sistēmu cilvēku tirdzniecības novēršanai un apkarošanai, kā arī upuru aizsardzībai, un ar to ES līmenī ir izveidots vienots pamats šādu noziegumu novēršanai. Tomēr tajā tika konstatētas arī vairākas problēmas, kas rada šķēršļus noziedzības apmēra samazināšanai, efektīvas tiesībaizsardzības un tiesu iestāžu reakcijas vērsšanai pret cilvēku tirgotājiem, kā arī upuru agrīnai identificēšanai un palīdzības un atbalsta sniegšanai viņiem. Lai novērstu šos trūkumus, Komisija 2022. gada 13. decembrī ierosināja direktīvu, ar ko groza Direktīvu 2011/36/ES par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību⁴⁷. Turklāt saskaņā ar izvērtējuma rezultātiem ES stratēģijas galvenās nelegislatīvās darbības joprojām ir ļoti svarīgas, lai uzlabotu direktīvas īstenošanu dalībvalstīs.

ES stratēģijā ir uzsvērtā nepieciešamība uzlabot datu reģistrēšanu un datu vākšanu, nodrošinot datus par cilvēku tirdzniecību, lai sniegtu uzticamu un salīdzināmu informāciju īpaši pielāgotas politikas izstrādei. Komisija 2021. gadā pārgāja no datu vākšanas divreiz gadā uz ikgadēju datu vākšanu, un šie dati kopā ar datiem par iepriekšējiem pārskata gadiem būs pieejami *EUROSTAT* tīmekļa vietnē⁴⁸. Komisija ierosina grozīt Direktīvu 2011/36/ES, lai uzliktu dalībvalstīm pienākumu **vākt datus par cilvēku tirdzniecību un ik gadu ziņot šo statistiku Komisijai**. Tas ļaus iegūt aktuālāku pārskatu un pārraudzīt šīs parādības mērogu Eiropas Savienībā.

Finansējums cilvēku tirdzniecības apkarošanai tika nodrošināts, izmantojot tematisko mehānismu darba programmas 2021.–2022. gadam Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda (*Asylum, Migration and Integration Fund, AMIF*)⁴⁹ un Iekšējās drošības fonda (*Internal Security Fund, ISF*)⁵⁰ ietvaros (kopējais budžets 13 miljonu EUR apmērā Savienības rīcībai un īpašai rīcībai, īstenojot tiešu un dalītu pārvaldību).

Pašreizējā **ES koordinatore cilvēku tirdzniecības apkarošanas jomā**⁵¹ (*Anti-Trafficking Coordinator, ATC*) tika iecelta 2021. gada 1. jūlijā. Kopš tā laika ES ATC ir tikusies ar dažādām ieinteresētajām personām dalībvalstīs un valstīs, kas nav ES dalībvalstis, un pastiprinājusi sadarbību ar starptautiskām organizācijām saistībā ar Direktīvas par cilvēku tirdzniecības apkarošanu un ES Stratēģijas cilvēku tirdzniecības apkarošanai īstenošanu. Notika sešas ES valstu ziņotāju un līdzvērtīgu mehānismu tīkla

⁴⁴ COM/2021/171 final.

⁴⁵ Samazināt pieprasījumu, kas veicina cilvēku tirdzniecību visu veidu ekspluatācijas nolūkā, likvidēt cilvēku tirgotāju noziedzīgās darbības modeli, aizsargāt, atbalstīt cietušos un nodrošināt viņiem iespējas, īpašu uzmanību pievēršot sievietēm un bērniem un starptautiskā dimensija.

⁴⁶ SWD(2022) 427.

⁴⁷ Komisijas priekšlikums Eiropas Parlamentam un Padomei, ar ko groza Direktīvu 2011/36/ES par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību (COM(2022) 732).

⁴⁸ Dati tiks publicēti *Eurostat* tīmekļa vietnē ([Datubāze – Eurostat \(europa.eu\)](https://datubaze-eurostat.europa.eu)) sadaļā *Population and social conditions/Crime and criminal justice* (“Iedzīvotāji un sociālie apstākļi/Noziedzība un krimināltiesības”).

⁴⁹ [AMIF – Tematiskā mehānismu darba programma 2021.–2022. gadam en.pdf \(europa.eu\)](https://europa.eu).

⁵⁰ [ISF – Tematiskā mehānismu darba programma 2021.–2022. gadam en.PDF \(europa.eu\)](https://europa.eu).

⁵¹ [ES cilvēku tirdzniecības apkarošanas koordinators \(europa.eu\)](https://europa.eu).

sanāksmes, kā arī četras ES pilsoniskās sabiedrības platformas cīņai pret cilvēku tirdzniecību sanāksmes. ES ATC izstrādāja un koordinēja **Kopīgā cilvēku tirdzniecības apkaršanas plāna**⁵² īstenošanu, lai novērstu cilvēku tirdzniecības riskus un sniegtu atbalstu potenciālajiem upuriem to cilvēku vidū, kuri bēg no kara Ukrainā, ciešā sadarbībā ar valstu ziņotājiem un koordinatoriem, ES aģentūrām, pilsoniskās sabiedrības organizācijām, Ukrainu un Moldovu.

Cilvēku tirdzniecības problēmas tiek risinātas arī ar visaptverošu pieeju valsts līmenī. Pārskata periodā dalībvalstis pieņēma juridiskus un politikas instrumentus cīņai pret cilvēku tirdzniecību un Direktīvas 2011/36/ES īstenošanas atbalstam. Tie ietvēra **jaunas vai atjaunotas valstu stratēģijas un rīcības plānus**⁵³, **pamatnostādņu, protokolu un procedūru kopumus**⁵⁴, kuru mērķis ir atbalstīt attiecīgās ieinteresētās personas upuru atklāšanā, identificēšanā un aizsardzībā, kā arī pasākumus **centienu koordinēšanai cīņā pret cilvēku tirdzniecību**⁵⁵.

3.2. Cilvēku tirdzniecības novēršana un noziegumus veicinošā pieprasījuma samazināšana

ES stratēģijā tika uzsvērts, ka, neraugoties uz īstenotajām novēršanas iniciatīvām, pieprasījums pēc ekspluatācijas upuru pakalpojumiem nav samazinājies. 2019.–2020. gada statistika par noziedzīgiem nodarījumiem saistībā ar **cilvēku tirdzniecības upuru sniegto pakalpojumu izmantošanu** liecina, ka 11 dalībvalstis ziņoja kopumā par 159 aizdomās turētajiem, par 46 apsūdzībām un 51 notiesājošu spriedumu. Šie skaitļi ir ievērojami mazāki nekā iepriekšējā pārskata periodā⁵⁶, kas varētu būt saistīts ar Covid-19 pandēmijas ietekmi uz krimināltiesību sistēmu.

Viens no ES stratēģijas galvenajiem pasākumiem bija novērtēt iespēju grozīt Direktīvas 2011/36/ES noteikumus, kas **paredz kriminālatbildību par ekspluatēto cilvēku tirdzniecības upuru pakalpojumu izmantošanu**. Dalībvalstīm ir atšķirīgas pieejas pieprasījuma vājināšanai un samazināšanai, un ne visas ir izmantojušas **Direktīvas 2011/36/ES 18. panta 4. punktu**, kurā noteikts, ka tām jāapsver attiecīgu pasākumu veikšana, lai noteiktu **kriminālatbildību par upuru sniegto pakalpojumu apzinātu izmantošanu**. Pārskata periodā Ungārija pieņēma jaunus tiesību aktus, kas nosaka kriminālatbildību par ekspluatēto upuru sniegto pakalpojumu apzinātu izmantošanu un paaugstināja sodu līmeni šādu pakalpojumu lietotājiem, ja cietušais ir bērns. Nīderlande noteica kriminālatbildību par seksuālo pakalpojumu izmantošanu, ja lietotājs zināja vai viņam bija nopietnas aizdomas, ka šī persona ir cilvēku tirdzniecības upuris. Sodi ir lielāki, ja cietušais ir bērns. Vācija 2021. gadā, kas jau bija noteikusi kriminālatbildību par ekspluatēto upuru sniegto seksuālo pakalpojumu apzinātu izmantošanu, pieņēma stingrāku pieeju, nosakot kriminālatbildību par šādu pakalpojumu izmantošanu paviršības dēļ. Kipra 2019. gadā grozīja savus tiesību aktus, lai palielinātu sodus par jebkādu ekspluatēto upuru sniegto pakalpojumu izmantošanu un atceltu prasību, ka lietotājam jābūt "pamatotām aizdomām" šādos seksuālas izmantošanas gadījumos.

⁵² [Jauns Cilvēku tirdzniecības apkaršanas plāns, lai aizsargātu cilvēkus, kuri bēg no kara Ukrainā \(europa.eu\)](https://europa.eu).

⁵³ Austrijā, Beļģijā, Bulgārijā, Kiprā, Čehijā, Spānijā, Ungārijā, Itālijā, Īrijā, Grieķijā, Somijā, Lietuvā, Latvijā, Nīderlandē, Rumānijā, Slovākijā, Portugālē.

⁵⁴ Vācijā, Horvātijā, Grieķijā, Itālijā, Lietuvā, Luksemburgā, Latvijā.

⁵⁵ Vācijā.

⁵⁶ 2017.–2018. gada pārskata periodā 11 dalībvalstis ziņoja kopumā par 170 aizdomās turētajiem, 162 apsūdzībām un 133 notiesājošiem spriedumiem sakarā ar noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar cilvēku tirdzniecības upuru pakalpojumu izmantošanu.

Turklāt dažās dalībvalstīs, piemēram, Slovākijā un Spānijā, notiek diskusijas attiecībā uz kriminālatbildības noteikšanu par ekspluatēto upuru sniegto pakalpojumu apzinātu izmantošanu un šādu seksuālo pakalpojumu pieprasīšanu. Trīs dalībvalstis⁵⁷ ir arī veikušas vai pašlaik veic attiecīgo to tiesību aktu izvērtēšanu, kuri nosaka kriminālatbildību par ekspluatēto upuru pakalpojumu izmantošanu.

Lai pastiprinātu krimināli tiesisko reakciju uz pieprasījuma vājināšanu, Komisija ierosina grozīt Direktīvu 2011/36/ES, kuras mērķis ir **paredzēt obligātu kriminālatbildības noteikšanu par cilvēku tirdzniecības upuru sniegto pakalpojumu apzinātu izmantošanu.**

Saskaņā ar ES stratēģiju Komisija pieņēma vairākus pasākumus, kuru mērķis ir risināt problēmas saistībā ar **sabiedrību un uzņēmumu atbildību** samazināt pieprasījumu pēc cilvēku tirdzniecības upuru sniegtajiem pakalpojumiem un atklāt iespējamus cilvēku tirdzniecības gadījumus šādu sabiedrību un uzņēmumu **darbības un piegādes ķēdēs.** Komisija un Eiropas Ārējās darbības dienests 2021. gada jūlijā publicēja norādes, kas palīdz ES uzņēmumiem veikt atbilstīgus pasākumus nolūkā novērst piespiedu darba risku uzņēmuma darbībā un piegādes ķēdēs⁵⁸. Turklāt Komisijas priekšlikums **Direktīvai par uzņēmumu ilgtspējas pienācīgas rūpības pienākumu** paredz horizontālu regulējumu, lai veicinātu vienotajā tirgū strādājošo uzņēmumu ieguldījumu cilvēktiesību ievērošanā šo pašu uzņēmumu darbības un vērtību ķēdēs, identificējot, novēršot, mazinot un ņemot vērā šādu uzņēmumu nelabvēlīgo ietekmi uz cilvēktiesībām, tai skaitā cilvēku tirdzniecību. Komisija 2022. gada 14. septembrī iesniedza **priekšlikumu regulai, ar ko Savienības tirgū aizliedz ražojumus, kas izgatavoti, izmantojot piespiedu darbu**⁵⁹. Tiklīdz minētie priekšlikumi tiks pieņemti, tie stiprinās Savienības centienus noteikt stingrāku juridisko personu atbildību par nodarījumiem, kas saistīti ar cilvēku tirdzniecību. Valsts līmenī dalībvalstis ir veikušas vai apsver iespēju veikt pasākumus, lai uzņēmumiem, kas pārsniedz noteiktu lielumu, uzliktu pienākumu ievērot pienācīgu rūpību visā to piegādes ķēdē, lai atklātu un novērstu iespējamu darbaspēka ekspluatāciju. Vācijā Likums par uzņēmumu pienācīgas rūpības ievērošanu to piegādes ķēdēs (*Lieferkettensorgfaltspflichtengesetz*) stāsies spēkā 2023. gada 1. janvārī. Beļģija, Somija, Nīderlande un Rumānija turpina darbu, lai pieņemtu līdzīgus tiesību aktus. Beļģija arī sagatavoja instrumentu kopumu ar norādījumiem uzņēmumiem par to, kā noteikt cilvēktiesību pārkāpumus un darbaspēka ekspluatāciju.

Turklāt Komisija ierosināja pasākumus⁶⁰, lai stiprinātu efektivitāti attiecībā uz **Direktīvu par sankcijām pret darba devējiem**⁶¹, kas aizliedz nodarbināt trešo valstu valstspiederīgos, kuri dalībvalstīs uzturas nelikumīgi, tai skaitā cilvēku tirdzniecības upurus. Paziņojumā noteikts, ka Komisija sekmēs labas prakses apmaiņu ekspluatācijas un cilvēku tirdzniecības upuru identificēšanai, tostarp par kopīgām inspekcijām ar nozīmētajām struktūrvienībām. Komisija piedalās sanāksmēs, ko organizē Eiropas Darba iestādes paspārnē esošā Eiropas platforma nedeklarēta darba novēršanai, kura mobilizē darba inspekcijas dalībvalstīs, lai veicinātu informētību par nedeklarētu darbu un darbaspēka ekspluatāciju un dalītos ar praksi iespējamo cilvēku tirdzniecības upuru

⁵⁷ Īrija, Francija un Luksemburga.

⁵⁸ [Jauni ES norādījumi palīdz uzņēmumiem apkarot piespiedu darbu piegādes ķēdēs \(europa.eu\).](https://europa.eu/jauni-es-noradijumi-palidz-uznemumiem-apkarot-piespiedu-darbu-piegades-keedes)

⁵⁹ COM(2022) 453 final.

⁶⁰ COM(2021) 592 final.

⁶¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/52/EK (2009. gada 18. jūnijs), ar ko nosaka minimālos standartus sankcijām un pasākumiem pret darba devējiem, kas nodarbina trešo valstu valstspiederīgos, kuri dalībvalstīs uzturas nelikumīgi (OV L 168, 30.6.2009., 24.–32. lpp.).

atklāšanā. Turklāt Eiropas Darba iestāde piedalās Eiropas daudzdisciplīnu platformas pret noziedzības draudiem (*EMPACT*) operatīvajās darbībās, kas vērstas pret cilvēku tirdzniecību darbaspēka ekspluatācijas nolūkā.

ES stratēģija nosaka, ka **kampaņas izpratnes veicināšanai** par cilvēku tirdzniecības riskiem ir svarīgs instruments šādu noziedzīgu nodarījumu konstatēšanai un novēršanai. Dalībvalstis⁶² īstenoja kampaņas izpratnes veicināšanai par cilvēku tirdzniecību, cita starpā izmantojot sociālos medijus, videomateriālus, bukletus, plakātus, medijus, kā arī organizējot tās skolās. Dažas dalībvalstis⁶³ ir īstenojušas kampaņas, kuru mērķauditorija ir klienti sociālajos medijos, iepazīšanās tīmekļa vietnēs un seksuālu pakalpojumu reklāmas platformās, lai palielinātu viņu izpratni par cilvēku tirdzniecības riskiem un mudinātu viņus uz atbildīgāku rīcību. Citas dalībvalstis⁶⁴ savukārt īstenoja izpratnes veicināšanas kampaņas par darba tiesībām un droša darba iespējām, kā arī par riskiem saistībā ar cilvēku tirdzniecību darbaspēka ekspluatācijas nolūkā.

Neraugoties uz Covid-19 pandēmiju, dalībvalstis turpināja nodrošināt **apmācību** plašam ieinteresēto personu lokam, lai tās varētu atklāt un identificēt cilvēku tirdzniecības gadījumus, tai skaitā tiesībaizsardzības un tiesu iestādēm, priekšplāna darbiniekiem, robežsargiem, patvēruma jautājumu un imigrācijas dienestu darbiniekiem, veselības aprūpes speciālistiem, sociālajiem darbiniekiem, sociālo lietu un darba inspektoriem, konsulārajiem darbiniekiem, pašvaldību iestāžu darbiniekiem, kā arī lidojumu apkalpes darbiniekiem.

3.3. Cilvēku tirgotāju noziedzīgās darbības modeļa likvidēšana

Tiesībaizsardzības iestāžu sadarbība laikposmā no 2019. līdz 2022. gadam ir būtiski pieaugusi⁶⁵ gan ES, gan starptautiskā līmenī. To atspoguļo arī par cilvēku tirdzniecību aizdomās turēto personu kopskaita pieaugums par 29 %, salīdzinot ar iepriekšējo pārskata periodu⁶⁶. 62 % no visiem ES reģistrētajiem aizdomās turētajiem 2019.–2020. gadā bija ES pilsoņi.

Daudzas dalībvalstis⁶⁷ ziņoja par dalību **EMPACT operatīvajās darbībās**, lai apkarotu cilvēku tirdzniecību, tai skaitā sadarbojoties ar valstīm, kas nav ES dalībvalstis⁶⁸. Eiropols atbalstīja daudzus liela mēroga pasākumus visā ES, kuri vērsti pret seksuālu izmantošanu, bērnu tirdzniecību, darbaspēka ekspluatāciju (ieskaitot mērķtiecīgus pasākumus lauksaimniecības nozarē), kā arī pret piespiedu ubagošanu un piespiedu noziedzību. Eiropols turpināja vadīt 2019. gadā izveidoto Apvienoto sadarbības grupu migrantu kontrabandas un cilvēku tirdzniecības jautājumos, galvenokārt pievēršoties uz izlūkdatiem balstītu koordinētu pasākumu izstrādei pret noziedzīgiem tīkliem, kas iesaistīti migrantu kontrabandā un cilvēku tirdzniecībā. Turklāt dalībvalstis⁶⁹ īstenoja

⁶² Piemēram, Beļģija, Bulgārija, Horvātija, Somija, Ungārija, Luksemburga, Latvija, Malta, Portugāle un Spānija.

⁶³ Beļģija un Nīderlande.

⁶⁴ Bulgārija, Horvātija, Itālija, Nīderlande, Polija un Spānija.

⁶⁵ Eiropols 2021. gadā atbalstīja 60 operatīvās sanāksmes, salīdzinot ar 32 operatīvajām sanāksmēm 2020. gadā. 2022. gada pirmajā pusē vien Eiropols atbalstīja 37 operatīvās sanāksmes.

⁶⁶ Laikposmā no 2019. līdz 2020. gadam tika reģistrēti 15 214 aizdomās turētie, salīdzinot ar 11 788 laikposmā no 2017. līdz 2018. gadam.

⁶⁷ Piemēram, Austrija, Beļģija, Kipra, Čehija, Vācija, Grieķija, Spānija, Somija, Francija, Horvātija, Ungārija, Īrija, Itālija, Malta, Nīderlande, Portugāle, Rumānija, Zviedrija, Slovākija.

⁶⁸ Ķīnu, Nigēriju, Vjetnamu, kā arī Balkānu reģionu un Ziemeļāfriku.

⁶⁹ Piemēram, Austrija, Beļģija, Bulgārija, Kipra, Grieķija, Spānija, Horvātija, Itālija, Latvija, Malta, Portugāle.

divpusēju sadarbību ar citām ES dalībvalstīm, valstīm ārpus ES⁷⁰, kā arī ES aģentūrām⁷¹ un Interpolu, tai skaitā lietu izmeklēšanas, sadarbības koordinātoru norīkošanas, apmācības un spēju veidošanas, prakses apmaiņas un citos jautājumos.

Laikposmā no 2019. līdz 2020. gadam ES tika reģistrēti **6539 kriminālvajāšanas gadījumi un 3019 notiesājoši spriedumi**. Tas atspoguļo nelielu pieaugumu salīdzinājumā ar iepriekšējo pārskata periodu⁷². Tomēr kriminālvajāto personu skaits, salīdzinot ar aizdomās turēto skaitu, samazinājās no 52 % 2017.–2018. gadā līdz 43 % 2019.–2020. gadā. Notiesāto personu skaits, salīdzinot ar kriminālvajāto personu skaitu, 2019.–2020. gadā pieauga no 39 % līdz 46 %⁷³. 2021. gadā aptuvenais kriminālvajāšanas gadījumu skaits bija 4452⁷⁴, un aptuvenais notiesājošo spriedumu skaits — 2507⁷⁵. Tomēr, neraugoties uz kopējo pieaugumu, kriminālvajāšanas gadījumu un notiesājošo spriedumu absolūtais skaits joprojām ir zems, jo īpaši salīdzinājumā ar reģistrēto upuru un aizdomās turēto skaitu.

Laikposmā no 2019. līdz 2021. gadam *Eurojust* tika nodotas 486 izmeklēšanas un kriminālvajāšanas lietas, lai saņemtu palīdzību⁷⁶. Tajā pašā periodā *Eurojust* atbalstīja 156 kopīgus izmeklēšanas procesus⁷⁷. *Eurojust* koordinēto izmeklēšanas un kriminālvajāšanas procesu skaits ir samazinājies, proti, no 183 procesiem 2019. gadā līdz 163 procesiem 2020. gadā un līdz 140 procesiem 2021. gadā, kas var liecināt par dalībvalstu grūtībām vai nepietiekamu informētību saistībā ar lietu nodošanu ES aģentūrai. Vairākas dalībvalstis⁷⁸ ziņoja par dalību kopējās izmeklēšanas grupās, ko koordinē *Eurojust* sadarbībā gan ar ES dalībvalstīm, gan valstīm, kas nav ES dalībvalstis.

2022. gada 14. jūnijā ES ATC kopā ar *Eurojust* organizēja pirmo cilvēku tirdzniecības apkarošanas **specializēto prokuroru mērķgrupas** sanākumi, kas ir viens no ES stratēģijas galvenajiem pasākumiem⁷⁹. Sanāsmē tikās ES dalībvalstu prokurori un tiesneši, lai uzkrātu zinātību un pastiprinātu tiesu sadarbību cilvēku tirdzniecības apkarošanai, tai skaitā Ukrainas kara kontekstā.

Kā uzsvērts ES stratēģijā, tiesībsardzības un tiesu iestāžu darbinieku **sistemātiska apmācība** ir būtiska cilvēku tirdzniecības rezultatīvai apkarošanai. *CEPOL* turpināja nodrošināt apmācību, kas aptver galvenos cilvēku tirdzniecības apkarošanas aspektus, piemēram, novēršanu, dzimumsensitīvu un bērnu vajadzībām atbilstošu pieeju, finanšu un tiešsaistes izmeklēšanu, pārrobežu tiesībsardzību un tiesu sadarbību, kā arī upuru agrīnu identificēšanu, palīdzības, atbalsta un aizsardzības nodrošināšanu upuriem.

Kā minēts iepriekš, cilvēku tirgotāji arvien plašāk darbojas **tiešsaistē**, aptverot visus cilvēku tirdzniecības posmus. Īstenojot vienu no galvenajiem pasākumiem ES Stratēģijā cilvēku tirdzniecības apkarošanai, Komisija paplašināja **ES interneta foruma** darbības, lai apspriestos ar interneta un tehnoloģiju uzņēmumiem un ietvertu pasākumus ar cilvēku

⁷⁰ Piemēram, Bosniju un Hercegovinu, Ķīnu, Jordāniju, Moldovu, Melnkalni, Nigēriju, Ziemeļmaķedonijas Republiku, Serbiju, Turciju, Apvienoto Karalisti u. c.

⁷¹ Eiropolu, *Frontex* un *CEPOL*.

⁷² 2017.–2018. gadā kriminālvajāšana tika vērsta pret 6163 personām.

⁷³ 2017.–2018. gadā tika notiesātas 2426 personas.

⁷⁴ Tika noteikts Portugāles rādītājs.

⁷⁵ Tika noteikti Vācijas un Portugāles rādītāji.

⁷⁶ Iepriekšējā pārskata periodā (2017.–2018. gadā) *Eurojust* tika nodotas 273 cilvēku tirdzniecības lietas.

⁷⁷ 2017.–2018. gadā *Eurojust* atbalstīja 107 kopējās izmeklēšanas grupas.

⁷⁸ Piemēram, Bulgārija, Somija, Vācija, Ungārija, Īrija, Malta, Spānija un Rumānija.

⁷⁹ [Pirmo reizi tiekas cilvēku tirdzniecības jautājumos specializēto prokuroru mērķgrupa | Eurojust | Eiropas Savienības Aģentūra tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās \(europa.eu\)](#)

tirdzniecību saistīta satura novēršanai, atklāšanai un likvidēšanai. Komisija arī ierosina cilvēku tirdzniecības definīcijā iekļaut nodarījumus, kas izdarīti vai veicināti, izmantojot informācijas vai komunikācijas tehnoloģijas.

Turklāt **Digitālo pakalpojumu akts**⁸⁰ būs atbilstošs instruments, lai atklātu, pārraudzītu un likvidētu ar cilvēku tirdzniecību saistītu tiešsaistes saturu, jo ar to tiek noteikts pienācīgas rūpības ievērošanas pienākums starpniecības pakalpojumu sniedzējiem, piemēram, tiešsaistes platformām, ar mērķi samazināt nelikumīgu un kaitīgu saturu tiešsaistē, ieskaitot ar cilvēku tirdzniecību saistītu saturu.

Cilvēku tirgotāju darbības modeļa digitalizēšana pavēra iespējas tiesībsardzības iestādēm atklāt upurus un arestēt cilvēku tirgotājus, it īpaši veicot digitālu pierādījumu izsekošanu un vākšanu, kas var veicināt lietas izveidi un papildināt upura liecību⁸¹. Vairākas *EMPACT* koordinētās kopīgās darbības tiešsaistē, ko atbalstīja ES aģentūras, tostarp Eiropols, bija vērstas pret noziedzīgiem tīkliem, kuri izmanto tīmekļa vietnes un sociālo mediju platformas, lai vervētu upurus seksuālai izmantošanai, ieskaitot ar neaizsargātajiem Ukrainas kara bēgļiem saistītas tiešsaistes platformas⁸².

Dalībvalstis⁸³ pieņēma dažādas stratēģijas, lai atklātu cilvēku tirdzniecības gadījumus, kurus veicinājusi tehnoloģiju izmantošanu. Tās ietver interneta (gan publiskā, gan tumšā tīmekļa) uzraudzību apvienojumā ar reāllaika atvērtā koda izlūkošanas datu analīzi, kibervienības izveidi ar specializāciju cilvēku tirdzniecības apkarošanā un “kiberpatruļu” izvietojumu, norīkojot specializētus darbiniekus, kuru uzdevums ir veikt izmeklēšanu internetā, saskaņā ar attiecīgajām juridiskajām prasībām. Dažas tiesībsardzības iestādes izmanto raskošanas rīkus, kas īpaši izstrādāti informācijas iegūšanai no tīmekļa vietnēm, jo īpaši risku un neaizsargātības identificēšanai pieaugušajiem paredzēto pakalpojumu tīmekļa vietnēs⁸⁴. Vairākas dalībvalstis ir ieviesušas sistēmas interneta lietotājiem ziņošanai par saturu un tīmekļa vietnēm, par kurām viņiem radušās aizdomas, ka tās ir saistītas ar nelikumīgām darbībām, tai skaitā seksuālu izmantošanu un darbaspēka ekspluatāciju. Austrija minēja, ka tiesībsardzības iestādes izmanto digitālus pierādījumus, lai izsekotu darba grafikus un darba apstākļus, transporta loģistiku, ikdienas ienākumus, draudus un pastāvīgu kontroli pār un vardarbību pret sievietēm, kuras ir cilvēku tirdzniecības upuri.

Dalībvalstis⁸⁵ veica darba inspekcijas, lai atklātu iespējamus cilvēku tirdzniecības gadījumus darbaspēka ekspluatācijas nolūkā, tostarp *EMPACT* prioritātes “Trafficking in Human Beings” (“Cilvēku tirdzniecība”) ietvaros. Dažas dalībvalstis⁸⁶ ir arī pieņēmušas īpašus pasākumus, kuru mērķis ir uzlabot darba inspekcijas cilvēku tirdzniecības jomā, piemēram, tiesību aktus, kas paplašina finanšu uzraudzības iestāžu pārbaudes un

⁸⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula 2022/2065/ES (2022. gada 19. oktobris) par digitālo pakalpojumu vienoto tirgu un ar ko groza Direktīvu 2000/31/EK (Digitālo pakalpojumu akts) (OV L 277, 27.10.2022., 1. lpp.). Sk. arī [EUR-Lex - 32022R2065 - LV - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

⁸¹ Eiropols, *The challenges of countering human trafficking in the digital era* (2020), <https://www.europol.europa.eu/publications-events/publications/challenges-of-countering-human-trafficking-in-digital-era>

⁸² Sk., piemēram, [20 valstis savij tīklu cilvēku tirgotāju notveršanai, organizējot hakatonu | Eiropols \(europa.eu\)](#).

⁸³ Piemēram, Spānija, Francija, Horvātija un Nīderlande.

⁸⁴ Eiropas Padomes ekspertu grupa cilvēku tirdzniecības apkarošanai, *Online and technology-facilitated trafficking in human beings* (2022), <https://rm.coe.int/online-and-technology-facilitated-trafficking-in-human-beings-summary-/1680a5e10c>

⁸⁵ Piemēram, Horvātija, Francija, Īrija un Nīderlande.

⁸⁶ Vācija, Ungārija un Lietuva.

izmeklēšanas pilnvaras, sadarbības nolīgumu izveidi starp tiesībsardzības un darba iestādēm, kā arī īpašas vienības izveidi ar darba inspektoriem, kuri ir kompetenti cilvēku tirdzniecības jautājumos.

Turklāt dalībvalstis veica pasākumus, kuru mērķis bija palielināt un uzlabot **finanšu izmeklēšanas** procesu izmantošanu cilvēku tirdzniecības lietās, tai skaitā apmācot tiesībsardzības un tiesu iestādes, veidojot publiskā un privātā sektora partnerības starp finanšu ziņu vākšanas vienībām, valstu darba iestādēm un bankām, stiprinot tiesībsardzības iestāžu spēju veikt nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas izmeklēšanu saistībā ar cilvēku tirdzniecības gadījumiem, un izstrādājot rokasgrāmatas par finanšu izmeklēšanu un līdzekļu atgūšanu⁸⁷. Dalībvalstis arī ziņoja par aktīvu un ienākumu arestu un konfiskāciju saistībā ar kriminālprocesiem par cilvēku tirdzniecību. Komisijas **priekšlikums jaunai direktīvai par aktīvu atgūšanu un konfiskāciju**⁸⁸ veicina cīņu pret cilvēku tirdzniecību, nodrošinot jaunu noteikumu kopumu, kas pastiprina līdzekļu atgūšanu, sākot no izsekošanas un identifikācijas līdz iesaldēšanai un pārvaldībai un ar noziedzīgiem darījumiem, ieskaitot cilvēku tirdzniecību, saistītu ieņēmumu un nozieguma rīku konfiskācijai un galīgai atsavināšanai.

Komisija ierosina grozīt Direktīvu 2011/36/ES turpmākai ES tiesiskā regulējuma saskaņošanai ar mērķi veicināt pārrobežu sadarbību cilvēku tirdzniecības gadījumos un novērst jaunus draudus. Papildus iepriekšminētajiem šie grozījumi ietver **piespiedu laulību un nelikumīgas adopcijas iekļaušanu ekspluatācijas veidos, par kuriem dalībvalstīm būtu jānosaka kriminālatbildība, un sankciju režīma pastiprināšanu juridiskām personām saistībā ar cilvēku tirdzniecības nodarījumiem, kas veikti šādu personu labā.**

Komisija 2022. gadā izsludināja uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus saskaņā ar *ISF* par darbībām pret cilvēku tirdzniecību⁸⁹, kura kopējais budžets ir 3 miljoni EUR un mērķis ir iznīcināt cilvēku tirgotāju noziedzīgo darbības modeli. Cīņa pret cilvēku tirdzniecību ir pilnībā integrēta *EMPACT* dotācijās, ar kurām tiek atbalstītas daudzozaru darbības pret desmit noziedzības prioritātēm, ko Padome noteikusi *EMPACT* cikla kontekstā⁹⁰.

3.4. Upuru agrīna identificēšana, palīdzība upuriem un viņu aizsardzība

Komisija 2022. gadā izsludināja uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus *AMIF* ietvaros par palīdzību, atbalstu cilvēku tirdzniecībā cietušajiem trešo valstu valstspiederīgajiem un viņu integrāciju⁹¹, kura kopējais budžets ir 4 miljoni EUR. Ar uzaicinājumu tiek atbalstīti konkrēti starptautiski pasākumi ar mērķi uzlabot upuru, kā arī cietušo no neaizsargātām grupām, integrāciju uzņēmējā valstī, ņemot vērā viņu īpašās vajadzības un apstākļus.

ES aģentūras ziņoja par savām attiecīgajām lomām un darbībām upuru agrīnā identificēšanā un aizsardzībā⁹². *EUAA* izstrādāja neaizsargātības instrumentu kopumu, lai nodrošinātu visaptverošu pieeju cilvēku tirdzniecības jautājumam, kā arī citiem neaizsargātības aspektiem, pievēršoties arī upuriem ar īpašām vajadzībām. *FRONTEX* izstrādāja *VEGA* rokasgrāmatas par bērniem lai uzlabotu to riskam pakļauto bērnu

⁸⁷ Kipra, Nīderlande un Spānija.

⁸⁸ [COM/2022/245 final](#).

⁸⁹ [Finansējuma un konkursu iespējas \(europa.eu\)](#)

⁹⁰ Padomes secinājumi, ar ko nosaka ES prioritātes cīņā pret smagu un organizētu noziedzību attiecībā uz *EMPACT* 2022.–2025. gadam, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8665-2021-INIT/lv/pdf>

⁹¹ [Finansējuma un konkursu iespējas \(europa.eu\)](#)

⁹² [Tieslietu un iekšlietu aģentūru tīkla kopīgs ziņojums par cilvēku tirdzniecības upuru identificēšanu un aizsardzību \(europa.eu\)](#)

identificēšanu, kuri atrodas ceļā un šķērso gaisa, sauszemes un jūras robežas. *FRONTEX* rokasgrāmata par cilvēku tirdzniecības riska profiliem arī ir praktisks un darbības ziņā atbilstošs instruments, kura mērķis ir reaģēt uz robežsargu un valsts iestāžu vajadzībām cilvēku tirdzniecības apkarošanas jomā. *FRA* sagatavoja rokasgrāmatu pasniedzējiem par nepavadītu nepilngadīgo, tostarp bērnu tirdzniecības upuru, aizbildnību un veic uzraudzību uz robežām, lai palīdzētu darbiniekiem identificēt cilvēku tirdzniecības upurus.

Dalībvalstis veica pasākumus ar mērķi palielināt un pastiprināt cilvēku tirdzniecības upuru **agrīnu identificēšanu** un viņu **nosūtīšanu uz palīdzības** un atbalsta dienestiem. Šādi pasākumi ietver atklāšanas un novērtēšanas rīkus, ko izmanto uzņemšanas centros, pamatnostādnes par cilvēku tirdzniecības upuru, kuri ir trešo valstu pilsoņi un kuri ierodas lidostās, nosūtīšanu uz attiecīgajām iestādēm, kā arī projektu, pamatnostādņu, protokolu, rokasgrāmatu un rādītāju izstrādi cilvēku tirdzniecības pazīmju konstatēšanai⁹³. Dalībvalstis arī ziņoja par priekšplāna darbinieku, policistu un robežsargu apmācību attiecībā uz potenciālo cilvēku tirdzniecības upuru agrīnu identificēšanu⁹⁴. Dažas dalībvalstis⁹⁵ sadarbībā ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kā arī cita starpā iesaistot bērnu aizsardzības dienestus, administratīvā, tiesu un sociālās izglītības sektora darbiniekus, organizēja daudznozaru apmācību, kas paredzēta, lai identificētu un aizsargātu bērnus, kuri ir pakļauti riskam kļūt par cilvēku tirdzniecības upuriem.

Dalībvalstis uzņēmās iniciatīvas, lai uzlabotu neoficiālos vai oficiālos **valstu mehānismus cietušo nosūtīšanai uz atbalsta dienestiem**. Piemēram, Portugāle sāka īstenot valsts mehānismu cietušo nosūtīšanai uz atbalsta dienestiem, kas aptver protokolu, kurā ir noteiktas procedūras (potenciālo) cietušo bērnu identificēšanai un nosūtīšanai uz attiecīgajām iestādēm. Francija pašlaik izstrādā valsts mehānismu cietušo nosūtīšanai uz atbalsta dienestiem, kas tiks noformēts kā dokuments, kurā ietverti rādītāji upuru identificēšanai un attiecīgo ieinteresēto personu lomu un pienākumu noteikšanai. Īrija apstiprināja pārskatīta valsts mehānisma cietušo nosūtīšanai uz atbalsta dienestiem izveidi, kas citu pasākumu vidū ļaus atsevišķām pilsoniskās sabiedrības organizācijām nosūtīt upurus uz attiecīgajām iestādēm. Komisija ierosina Direktīvas 2011/36/ES grozījumā noteikt, ka dalībvalstīm obligāti jāizveido valstu mehānismi cietušo nosūtīšanai uz atbalsta dienestiem, kuru mērķis ir upuru agrīna identificēšana, palīdzība un atbalsta sniegšana viņiem sadarbībā ar attiecīgajām atbalsta organizācijām, kā arī jānorīko valsts kontaktpunkts, uz kuru nosūta cietušos.

Saskaņā ar ES stratēģiju Komisija, izmantojot ES finansējumu, mudināja dalībvalstis izveidot **specializētas patversmes cilvēku tirdzniecības upuriem**. Visas dalībvalstis norādīja attiecīgos pasākumus un darbības, kas nodrošina, ka visiem identificētajiem upuriem tiek sniegta **palīdzība, atbalsts un aizsardzība**, ņemot vērā dzimumsensitīvās un bērnu īpašās vajadzības. Šie pasākumi un darbības ietver mājokļu un specializētu patversmju nodrošināšanu cietušajiem pieaugušajiem, kā arī bērniem, un medicīniskās, psiholoģiskās un juridiskās palīdzības sniegšanu. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas piedāvāja arī dažādus konsultāciju pakalpojumus potenciālajiem cilvēku tirdzniecības upuriem, kā arī nodrošināja aizsardzību, pajumti, medicīnisko, psiholoģisku un psihiatrisku atbalstu, juridisku, sociālu, izglītības un profesionālu palīdzību.

⁹³ Piemēram, Beļģijā, Horvātijā, Igaunijā, Itālijā, Somijā, Ungārijā un Spānijā.

⁹⁴ Piemēram, Kipra, Somija, Latvija, Luksemburga un Rumānija.

⁹⁵ Piemēram, Francija.

Vairākas dalībvalstis⁹⁶ ziņoja par konkrētām kompensācijas summām, kas piešķirtas cilvēku tirdzniecības upuriem, sākot no 1000 līdz 29 295 EUR viena gada laikā. Cietušie joprojām saskaras ar tiesu iestāžu un kompensāciju pieejamības šķēršļiem, jo īpaši tādēļ, ka viņi, iespējams, nepārzina savas tiesības, viņiem trūkst informācijas par civilprocesi vai kriminālprocesi vai viņi uzturas dalībvalstīs nelikumīgi. Dalībvalstis un pilsoniskās sabiedrības organizācijas sagatavoja informatīvus materiālus noziegumu, tostarp cilvēku tirdzniecības, upuriem par viņu tiesībām un attiecīgajām procedūrām. Tās arī pieņēma grozījumus esošajos tiesību aktos, ieviesa tiesībaizsardzības iestāžu un specializētu dienestu apmācību par cietušo uzklauššanu, izveidoja telpas, kas paredzētas cilvēku tirdzniecības upuru uzklauššanai, un izstrādāja jaunas procedūras, lai novērtētu cietušo, kuri pieprasa kompensāciju, īpašos individuālos apstākļus⁹⁷.

Īpaši novēršanas, aizsardzības un atbalsta pasākumi, kas paredzēti Komisijas priekšlikumā direktīvai par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu⁹⁸, papildina Direktīvā 2011/36/ES noteiktos pasākumus.

3.5. Starptautiskā dimensija

ES stratēģijas kontekstā cilvēku tirdzniecība ir aplūkota kā starptautisks noziegums. Gandrīz puse no 2019.–2020. gadā reģistrētajiem upuriem bija trešo valstu pilsoņi. Kā paziņots ES stratēģijā, Komisija pieņēma ES rīcības plānu cīņai pret migrantu kontrabandu 2021.–2025. gadam⁹⁹, kura mērķis ir nodrošināt aizsardzību un palīdzību nelikumīgi ievestajiem neaizsargātajiem migrantiem, īpašu uzmanību pievēršot bērniem un sievietēm, un kas veicina cīņu pret kontrabandas tīkliem un ir paredzēts, lai pārtrauktu šādu tīklu darbības upuru pārvietošanai uz ES ekspluatācijas nolūkā.

Krievijas militārā agresija pret Ukrainu 2022. gadā ir vērsusi uzmanību uz cilvēku tirdzniecības draudu novēršanu attiecībā uz kara bēgļiem. ES rīkojās nekavējoties. Kā minēts iepriekš, 2022. gada 11. maijā Solidaritātes platforma apstiprināja **Kopīgo cilvēku tirdzniecības apkarošanas plānu**¹⁰⁰, kas ir izstrādāts un tiek īstenots ES cilvēku tirdzniecības apkarošanas koordinators vadībā, cieši sadarbojoties ar *NREM*, ES aģentūrām un Eiropas Ārējās darbības dienestu. Plānā ir noteikti konkrēti pasākumi ES līmenī un ieteikumi dalībvalstīm noziegumu novēršanai, tiesībaizsardzības un tiesu iestāžu sadarbības paplašināšanai un potenciālo upuru aizsardzībai. Tajā ir arī atzīta ES misiju uz vietas pozitīvā loma, tai skaitā arī attiecībā uz Eiropas Savienības padomdevēja misiju civilās drošības sektora reformai Ukrainā (*European Union Advisory Mission for Civilian Security Sector Reform Ukraine, EUAM Ukraine*), kas palīdz Ukrainas iestādēm robežu pārvaldībā, kā arī atvieglot bēgļu plūsmu no Ukrainas uz ES. Padome arī aktivizēja Pagaidu aizsardzības direktīvu¹⁰¹, kas ir samazinājusi no kara bēgošo personu neaizsargātību pret cilvēku tirdzniecību un papildinājusi Kopīgajā cilvēku tirdzniecības apkarošanas plānā noteiktās darbības un ieteikumus.

⁹⁶ Beļģija, Latvija un Slovākija.

⁹⁷ Čehijā, Francijā, Vācijā, Lietuvā un Nīderlandē.

⁹⁸ [COM/2022/105 final](#).

⁹⁹ COM(2021) 591 final.

¹⁰⁰ [Jauns Cilvēku tirdzniecības apkarošanas plāns, lai aizsargātu cilvēkus, kuri bēg no kara Ukrainā \(europa.eu\)](#).

¹⁰¹ Padomes Direktīva 2001/55/EK (2001. gada 20. jūlijs) par obligātajiem standartiem, lai pārvietotu personu masveida pieplūduma gadījumā sniegtu tām pagaidu aizsardzību, un par pasākumiem, lai līdzsvarotu dalībvalstu pūliņus, uzņemot šādas personas un uzņemoties ar to saistītās sekas.

Plāna darbību īstenošana ir vai nu pabeigta vai arī vēl turpinās. Komisija jo īpaši ir izveidojusi šādam nolūkam paredzētu tīmekļa vietni, kas paredzēta cilvēkiem, kuri bēg no Ukrainas, tai skaitā sadaļu, kurā ir sniegti praktiski padomi bēgļiem par to, kā izvairīties no nonākšanas cilvēku tirgotāju rokās¹⁰². Tika apkopots un tiešsaistē publicēts saraksts ar šīm nolūkam paredzētiem palīdzības tālrunu numuriem cilvēku tirdzniecības apkarošanai, lai sniegtu palīdzību potenciālajiem upuriem¹⁰³. Tāpat arī tika īstenoti pasākumi saskaņā ar *EMPACT* operatīvo rīcības plānu (*Operational Action Plan, OAP*), lai apkarotu ar Ukrainu saistīto cilvēku tirdzniecību¹⁰⁴. ES ATC vadīja tikšanos ar interneta platformu un tehnoloģiju uzņēmumiem ES interneta foruma ietvaros, lai mudinātu tiešsaistes platformas un sociālos medijus veicināt izpratni par cilvēku tirdzniecības riskiem, kā arī tās novēršanu un konstatēšanu. Ar Eiropas platformu sadarbības stiprināšanai nolūkā novērst nedeklarētu darbu tika izveidota īpaša apakšgrupa nedeklarēta darba apkarošanai pārvietoto personu un bēgļu no Ukrainas vidū.

Dalībvalstis un pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kā arī ES delegācijas un ES misijas Ukrainā un Moldovā ieviesa izpratnes veicināšanas un preventīvus pasākumus, lai mazinātu to cilvēku neaizsargātību, kuri bēg no Krievijas agresijas pret Ukrainu, un novērstu attiecīgos cilvēku tirdzniecības riskus. Tūlītēja reakcija ES un valstu līmenī noteikti palīdzēja ļoti ierobežot apstiprināto cilvēku tirdzniecības gadījumu skaitu.

Pārskata periodā Komisija kopā ar Eiropas Ārējās darbības dienestu iesaistījās ar citām **galvenajām upuru un cilvēku tirgotāju izcelsmes un tranzīta valstīm** (Nigēriju, Ķīnu, Moldovu, Pakistānu, Maroku, Rietumbalkāniem, Turciju utt.), iesaistoties operatīvās darbībās, politikas dialogos un nodrošinot mērķfinansējumu. Tas ietvēra Albānijas, Bosnijas un Hercegovinas, Melnkalnes Ziemeļmaķedonijas un Serbijas iesaistīšanos *EMPACT* operatīvajās darbībās cīņai pret cilvēku tirdzniecību. ES 2022. gada jūlijā izveidoja Moldovā Iekšējās drošības un robežu pārvaldības atbalsta centru¹⁰⁵, kura viena no galvenajām tematiskajām prioritātēm ir cīņa pret cilvēku tirdzniecību. Komisija un Eiropas Ārējās darbības dienests sistemātiski cenšas novērst cilvēku tirdzniecību, veidojot šim mērķim paredzētus dialogus par cilvēktiesībām un drošību, kā arī izmantojot dažādus ārpolitikas instrumentus un iesaistoties operatīvā sadarbībā ar partnervalstīm.

Kaimiņvalstīs ES **finansēja darbības ar cilvēku tirdzniecības apkarošanas ietekmi** 15 miljonu EUR apmērā Eiropas Savienības Ārkārtas trasta fonda Āfrikai 2019.–2022. gadam ietvaros un noslēgs līgumus par papildu 84 miljoniem EUR Kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumenta (*Neighbourhood, Development and International Cooperation Instrument, NDICI*) 2021.–2022. gadam ietvaros, lai novērstu organizētās noziedzības grupu pieaugošo iesaistīšanos neatbilstīgās migrācijas situācijā, kas rada arvien lielākus cilvēku tirdzniecības draudus migrācijas ceļos, jo īpaši kaimiņvalstīs. ES finansēja darbības ar cilvēku tirdzniecības apkarošanas ietekmi, izmantojot starptautisko partnerību budžetu un piešķirot 27,8 miljonus EUR valstu projektu ietvaros (un plānots noslēgt līgumus par papildu 13 miljoniem EUR), kā arī 575,5 miljonus EUR reģionālo vai vairāku valstu projektu ietvaros (un plānots noslēgt līgumus par papildu 38 miljoniem EUR). Pašlaik tiek apspriesti turpmāki finanšu ieguldījumi. Ar Iekšējās drošības fonda — policijas

¹⁰² [Informācija personām, kas bēg no kara Ukrainā | Eiropas Komisija \(europa.eu\)](#).

¹⁰³ [Valstu uzticības tālrunu numuri, lai ziņotu par noziegumu vai meklētu palīdzību \(europa.eu\)](#).

¹⁰⁴ [ES mēroga hakatonā vēršas pret cilvēku tirgotājiem, kuri tīmeklī vervē ukraiņu bēgļus | Eiropas \(europa.eu\)](#).

¹⁰⁵ [Neoficiālā iekšlietu padome: ES izveido Iekšējās drošības un robežu pārvaldības atbalsta centru Moldovā \(europa.eu\)](#).

starpniecību Komisija atbalstīja projektus, kas tiek īstenoti kopā ar partnervalstīm migrācijas ceļos uz ES, lai novērstu un apkarotu migrantu kontrabandu un cilvēku tirdzniecību, piešķirot 11,6 miljonus EUR, tai skaitā sadarbojoties ar Kotdivuāru, Gvinejas Konakri pilsētu, Nigēriju, Gambiju, Āfrikas raga reģionu, Turciju un Rietumbalkāniem.

ES pastiprināja sadarbību ar starptautiskajām un reģionālajām organizācijām, kas darbojas šajā jomā¹⁰⁶, tostarp saistībā ar starpaģentūru sadarbības grupu cilvēku tirdzniecības apkarošanai (*Inter-Agency Coordination Group against Trafficking in Persons, ICAT*). Tā arī turpināja sadarbību ar Eiropas Padomi un tās ekspertu grupu cilvēku tirdzniecības apkarošanai (*Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings, GRETA*). ES ir aktīvi piedalījies Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas pret transnacionālo organizēto noziedzību (*Convention against Transnational Organised Crime, UNTOC*) pušu darba grupās un konferencēs. Tā iesaistās arī *UNTOC* pārskatīšanas mehānismā.

Dalībvalstis ir veicinājušas starptautiskās dimensijas risināšanu, tostarp īstenojot izpratnes veicināšanas kampaņas, apmācību, operatīvo sadarbību, tehnisko palīdzību un nodrošinot mērķtiecīgu finansējumu¹⁰⁷, vienlaikus sadarbojoties ar starptautiskām organizācijām. ES aģentūras ir uzsākušas spēju veidošanu, operatīvo sadarbību un tehniskās palīdzības sniegšanu partnervalstīs.

4. SECINĀJUMI

Laikā no 2019. līdz 2022. gadam ES saskārās ar nepieredzētām problēmām cīņā pret cilvēku tirdzniecību. Covid-19 pandēmijai bija būtiska ietekme uz cilvēku tirdzniecības upuriem un noziedznieku darbības veida (*modus operandi*) maiņu, tam arvien vairāk un straujāk pārejot uz cilvēku tirdzniecības īstenošanas digitālu modeli visu veidu ekspluatācijas nolūkos. Lai gan kopš Krievijas militārās agresijas Ukrainā sākuma cilvēku tirdzniecības riski tiek uztverti ļoti nopietni, draudi joprojām saglabājās augstā līmenī. Ukrainas bēgļu ekonomiskā situācija, iespējams, pasliktināsies, kas palielinās cilvēku tirgotāju noziedzīgās iespējas ekspluatēt neaizsargātas personas. Tāpēc jāturpina situācijas uzraudzība.

Dalībvalstu ziņotie dati liecina, ka cilvēku tirdzniecība nav samazinājusies. Lai gan nelielais identificēto upuru skaita pieaugums var būt saistīts ar labākām identificēšanas iespējām, daudzi upuri joprojām paliek neatklāti. Pārskata periodā ir ievērojami pieaugusi cilvēku tirdzniecība darbaspēka ekspluatācijas nolūkā. Par šo ekspluatācijas veidu netiek pietiekami ziņots, kas nozīmē, ka faktiskais upuru skaits, visticamāk, ir ievērojami lielāks. Neskatoties uz progresu pārrobežu tiesībaizsardzības un tiesu sadarbības jomā, cilvēku tirgotāju kriminālvajāšanas un notiesāšanas gadījumu skaits joprojām ir neliels. Par cilvēku tirdzniecības noziegumiem veikto kriminālvajāšanas procesu skaits, salīdzinot ar aizdomās turēto skaitu, pārskata periodā ir samazinājies par

¹⁰⁶ Piemēram, ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Narkotiku un noziedzības novēršanas biroju (*United National Office on Drugs and Crime, UNODC*), Starptautisko Migrācijas organizāciju (*International Organization for Migration, IOM*), Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstā komisāra bēgļu jautājumos biroju (*Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, UNHCR*) jeb ANO Bēgļu aģentūru, Starptautisko Migrācijas politikas attīstības centru (*International Centre for Migration Policy Development, ICMPD*) un Eiropas Drošības un sadarbības organizāciju (*EDSO*).

¹⁰⁷ Beļģija, Čehija, Igaunija, Francija, Vācija, Ungārija, Itālija, Lietuva, Nīderlande, Portugāle, Slovēnija un Spānija.

9 % salīdzinājumā ar 2017.–2018. gadu, kas varētu būt saistīts arī ar izaicinājumiem, ar kuriem pandēmijas laikā saskārās tiesu iestādes, ieskaitot kriminālprocesu aizkavēšanos.

Tomēr ES līmenī un dalībvalstīs ir veikti daudzi pasākumi šo problēmu risināšanai, jo īpaši saistībā ar ES Stratēģijas cilvēku tirdzniecības apkarošanai 2021.–2025. gadam un Kopīgā cilvēku tirdzniecības apkarošanas plāna īstenošanu. Šie pasākumi veicina visaptverošu pieeju cilvēku tirdzniecības apkarošanai, un tie jāturpina. Komisijas priekšlikuma grozīt Direktīvu 2011/36/ES mērķis ir arī stiprināt tiesisko reakciju uz cilvēku tirdzniecību un saskaņot ES cilvēku tirdzniecības apkarošanas tiesisko regulējumu.